

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu Jana Filipa (soudce zpravodaje) a soudců Josefa Fialy a Radovana Suchánka o ústavní stížnosti stěžovatelky **Sberbank CZ, a. s.**, sídlem U Trezorky 921/2, Praha 5 – Jinonice, zastoupené JUDr. Pavlem Dejlem, LL.M., Ph.D., advokátem, sídlem Jungmannova 745/24, Praha 1 – Nové Město, proti postupu Nejvyššího soudu v řízení vedeném pod sp. zn. 29 Cdo 78/2016, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, takto:

I. Nejvyšší soud porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod tím, že nerozhodl o jejím návrhu na odklad vykonatelnosti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. června 2015 č. j. 5 Cmo 432/2014-326.

II. Nejvyššímu soudu se zakazuje, aby v porušování práv stěžovatelky pokračoval.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost a návrh na přiznání nákladů řízení s ní spojený odmítají.

Odůvodnění

I.
Skutkové okolnosti případu

1. V ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) stěžovatelka tvrdila, že Nejvyšší soud porušil její základní právo na zákonného soudce, zaručené čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), na spravedlivý proces, zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, a na rovné zacházení, zakotvené v čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny, tím, že:

- a) přidělil rozhodování o jejím dovolání v rozporu s platným a účinným rozvrhem práce nepříslušnému soudnímu oddělení,
- b) určil konkrétní soudce, kteří by měli rozhodovat o jejím dovolání, v rozporu s platným a účinným rozvrhem práce, jehož ustanovení jsou navíc protiústavní, neboť svěřují výběr konkrétních soudců, kteří budou rozhodovat o konkrétní věci do rukou soudního funkcionáře, a tedy nezajišťují transparentní a neúčelové přidělování věcí,
- c) po dobu téměř celého roku nerozhodl o jejím návrhu na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného rozhodnutí, ačkoliv v jiných obdobných případech o takových návrzích rozhoduje v době několika málo týdnů a ačkoliv pouze

rozhodnutím v takovýchto lhůtách může zachovat smysl a účel institutu odkladu vykonatelnosti dovoláním napadených rozhodnutí, přičemž se domáhala toho, aby Ústavní soud konstatoval, že těmito zásahy došlo k porušení jejich výše uvedených základních práv, a aby Nejvyššímu soudu zakázal v tomto porušování pokračovat. S ústavní stížností spojila návrh, aby jí Ústavní soud přiznal náhradu nákladů řízení.

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaného soudního spisu vedeného Městským soudem v Praze (dále jen „městský soud“) pod sp. zn. 42 Cm 257/2006 se podává, že rozsudkem Vrchního soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“) ze dne 22. 6. 2015 č. j. 5 Cmo 432/2014-326 byl v řízení o žalobě Mgr. D. S., kterou se jmenovaný (za účasti PMS Přerov a. s. jako vedlejšího účastníka na straně žalobce) na stěžovatelce domáhal zaplacení částky 129 400 000 Kč s příslušenstvím, byl změněn „v rozsahu žalované jistiny“ rozsudek městského soudu ze dne 25. 10. 2013 č. j. 42 Cm 257/2006-203 tak, že stěžovatelka je povinna zaplatit žalobci částku 129 400 000 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku (výrok I), a dále bylo rozhodnuto, že se ve zbývajícím rozsahu rozsudek soudu prvního stupně ruší a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení (výrok II).

3. Rozsudek vrchního soudu ve výroku I napadla stěžovatelka dovoláním a současně navrhla, aby Nejvyšší soud odložil vykonatelnost tohoto rozhodnutí. Tato věc byla podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu přidělena soudnímu oddělení 29, kde se mj. rozhodují věci týkající se konkursu, vyrovnání nebo insolvenčního řízení, včetně sporů jimi vyvolaných nebo s nimi souvisejících, s tím, že by ji měl projednat a rozhodnout o ní senát ve složení JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Petr Gemmel a Mgr. Milan Polášek.

II.

Argumentace stěžovatelky

4. V ústavní stížnosti stěžovatelka v první řadě namítla, že bylo porušeno její právo na zákonného soudce. Jednotlivé věci musí být přidělovány konkrétnímu soudnímu oddělení a soudcům podle předem jasných, transparentních a jednoznačných pravidel. Její věc však byla přidělena soudnímu oddělení 29 v rozporu s rozvrhem práce, neboť žádná ze sporných otázek, kterou má dovolací soud řešit, resp. která je za takovou v dovolání označena, nemá konkursní charakter. Nepřezkoumatelně, a zřejmě také v rozporu s rozvrhem práce, byli také určeni tři ze šesti soudců tohoto oddělení, neboť o přidělení věci jednotlivým soudcům rozhodl řídící předseda senátu. Nadto je rozvrh práce, který přenechává takový výběr předsedovi senátu, a ponechává ho tedy na rozhodnutí soudního funkcionáře, netransparentní, a vytváří prostor pro účelovou manipulaci.

5. Dále stěžovatelka namítla porušení práva na rovné zacházení a na spravedlivý proces, k němuž mělo dojít tím, že ač spolu s dovoláním podala návrh na odložení vykonatelnosti, v němž doložila, že jí hrozí mnohamilionová újma, Nejvyšší soud o něm nerozhodl. V této souvislosti upozornila, že v některých jiných věcech Nejvyšší soud rozhodl v řádech několika týdnů, což má představovat její diskriminaci. A jestliže o jejím návrhu nerozhodl ani v době jednoho roku, resp. přes urgencye a důkazy o hrozící vážné újmě jej „ignoroval“, popřel význam a účel institutu zakotveného v § 243

občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), jež mohou být naplněny v případě co nejrychlejší aplikace, zvláště pak v případě, kdy byla v dovoláním napadeném rozhodnutí stanovena pouze třídní lhůta k plnění. Tím porušil její právo na rozhodnutí bez průtahů.

6. V doplnění ústavní stížnosti stěžovatelka argumentovala tak, že § 243 o. s. ř. nestanoví žádnou lhůtu, ve které by měl Nejvyšší soud rozhodnout, a tak je třeba ji vyvodit ze smyslu a účelu uvedeného ustanovení a praxe Nejvyššího soudu. Jeho smyslem a účelem je ochrana subjektů postižených pravomocným soudním rozhodnutím, jehož správnost je napadena dovoláním, před okamžitým výkonem rozhodnutí, resp. újmou, která by mohla vzniknout, a proto musí být rozhodnuto co nejrychleji a bezprostředně po podání příslušného návrhu. Tomu, jak dokládá stěžovatelka i odkazem na aktuální praxi Nejvyššího soudu, odpovídá lhůta několika dnů, maximálně týdnů. Přitom aby takovému návrhu bylo vyhověno, postačuje, když dovolání, v souvislosti s nímž byl návrh podán, splňuje požadavky kladené na něj občanským soudním řádem, a když je osvědčeno tvrzení o závažné újmě, která hrozí v případě neprodleného výkonu rozhodnutí, anebo když je zjištěno podání exekučního návrhu.

7. V této souvislosti stěžovatelka upozornila, že jí byla uložena povinnost zaplatit „enormní“ částku a toto plnění je na ní – navzdory splnění uvedené povinnosti vůči osobě, které bylo přisouzeno – exekučně vymáháno neznámou kyperskou společností, které měl být nárok na toto plnění údajně postoupen, takže hrozí, že bude nucena uhradit tuto částku dvakrát. Návrh na odložení vykonatelnosti byl odůvodněn hrozbou značné újmy, přičemž dovolání splňovalo všechny formální požadavky, stejně jako v jiných případech, kde Nejvyšší soud návrhu vyhověl, v jejím případě však postupoval diametrálně odlišně.

III.

Vyjádření účastníka řízení a replika stěžovatelky

8. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníku řízení.

9. Nejvyšší soud upozornil, že ústavní stížnost ohledně námitky, že o dovolání nebude rozhodovat zákonný soudce, je „předčasná“, resp. podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu nepřípustná, přičemž poukázal na závěry Ústavního soudu vyslovené v usnesení ze dne 30. 9. 2014 sp. zn. II. ÚS 1800/14 (rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>) s tím, že je-li výrazně omezena možnost zásahu proti kasačním rozhodnutím dovolacího soudu, i když je „ve hře“ otázka zákonného soudce (zákonného složení senátu, který přijal kasační rozhodnutí), je vyloučeno, aby Ústavní soud přijímal věcná rozhodnutí k tomu, zda příslušná věc napadla do „správného“ soudního oddělení ještě předtím, než k tvrzenému zásahu dojde. V opačném případě by se stal jedním z prvních článků soudní soustavy a přišel by o roli orgánu kontroly ústavnosti, nepatřícího do systému obecného soudnictví.

10. Dle Nejvyššího soudu je ústavní stížnost podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu nepřijatelná i v té části, kde stěžovatelka brojí proti jeho nečinnosti ve vztahu k návrhu na odklad vykonatelnosti. Má totiž k dispozici nástroj zakotvený v § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a prostřednictvím tohoto postupu se jí může dostat soudním rozhodnutím podložená (věcně vyargumentovaná) informace o případné nesprávnosti postupu dovolacího soudu při projednávání předmětného návrhu.

11. V souvislosti s námitkou nečinnosti při rozhodování o návrhu na odklad vykonatelnosti Nejvyšší soud odmítl, že by byl v prodlení se zkoumáním dané otázky, pouze v souladu s letitými usancemi nevydal ve věci „negativní“ rozhodnutí, když důvod pro odložení vykonatelnosti neshledal.

12. Dále Nejvyšší soud uvedl, že stěžovatelčina věc byla přidělena do soudního oddělení 29 bez jakékoliv ingerence, jde o spor o náhradu škody advokáta (žalobce) s bankou (stěžovatelkou), která z jeho účtu na základě exekuce vedené na majetek úpadce odepsala prostředky, které byly na tento účet skládány správcem konkursní podstaty na základě dohody o advokátní úschově, kterou s advokátem uzavřel. Spor je veden o režim nakládání s těmito prostředky v době, kdy odvolací soud zrušil usnesení o prohlášení konkursu a vrátil věc k dalšímu řízení soudu prvního stupně. Pro přidělení věci je určující charakter sporné právní otázky, kterou má dovolací soud řešit nebo která je za takovou v dovolání označena, a tou může být i otázka předběžná. V dané věci budou posuzovány otázky, které zasahují do kompetencí více senátů. Vzhledem k těmto okolnostem dospěl tehdejší řídicí předseda soudního oddělení (senátu) 29 k tomu, že věc zde byla zapsána právem, přičemž v reakci na opakovanou stížnost stěžovatelky se s tím ztotožnili řídicí předsedové v úvahu připadajících soudních oddělení (senátů) 32 a 20. V okamžiku, kdy věc napadla soudnímu oddělení 29, bylo z rozvrhu práce patrné, kteří soudci přicházejí v úvahu pro účely složení tříčlenného senátu, jenž bude věc rozhodovat. Soudce zpravodaj JUDr. Zdeněk Krčmář, který senátu v dané věci současně předsedá, byl určen řídicím předsedou v souladu s čl. 4 rozvrhu práce. Rozvrh práce pro rozhodné období kromě soudce zpravodaje neurčoval přesné složení senátu, avšak v návaznosti na změny jednacího řádu a rozvrhu práce, jež vstoupily v účinnost dnem 1. 9. 2016, dal řídicí předseda pokyn soudní kanceláři, aby byli do elektronického kancelářského rejstříku vyznačeni další členové senátu.

13. Ústavní soud zaslal vyjádření Nejvyššího soudu stěžovatelce na vědomí a k případné replice. Stěžovatelka, jde-li o přípustnost ústavní stížnosti ve vztahu k zásahu uvedeném v bodu 1. a) a 1. b), odmítla argumentaci Nejvyššího soudu obsaženou v jeho vyjádření s tím, že v daném případě nemá k dispozici žádný procesní prostředek ochrany svých práv, který by mohla vyčerpat, že k zásahu do jejího práva podle čl. 38 odst. 1 Listiny již došlo a že je nezbytné, aby řízení probíhalo od samého začátku podle zákonných předpisů před správně obsazeným soudem, eventuálně by z těchto důvodů měla být ústavní stížnost přípustná podle § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, přičemž se odvolala na nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2009 sp. zn. IV. ÚS 956/09 (N 225/55 SbNU 105). Naopak odmítla poukaz Nejvyššího soudu na usnesení sp. zn. II. ÚS 1800/14 jako nepřiléhavý s tím, že v dané věci nejde o kasační rozhodnutí, neboť dovolací soud o jejím dovolání dosud nerozhodl, navíc Ústavní soud k závěru o nepřijatelnosti ústavní stížnosti dospěl poté, co zjistil, že přidělením věci konkrétnímu senátu nebyla porušena pravidla stanovená platným rozvrhem práce. Vzhledem k tomu má stěžovatelka za to, že povinností Ústavního soudu je neprodléat

zasáhnout. Jde-li o otázku přidělení věci senátu 29, stěžovatelka uvedla, že vyjádření Nejvyššího soudu pochybnosti ohledně správnosti tohoto postupu nevyvrátilo a že zde není žádná konkurní souvislost, správně mělo dojít k jejímu přidělení senátu zabývajícímu se problematikou (advokátních) úschov. Nejvyšší soud nepředložil ani žádné opodstatněné argumenty k výběru tří konkrétních soudců, kterým byla věc přidělena. Postup Nejvyššího soudu je v rozporu s právními závěry Ústavního soudu vyslovenými v nálezu ze dne 15. 6. 2016 sp. zn. I. ÚS 2769/15.

14. V souvislosti s vyjádřením Nejvyššího soudu ohledně nepřipustnosti ústavní stížnosti proti zásahu sub c) stěžovatelka uvedla, že skutečně zde existuje možnost postupu podle § 174a zákona o soudech a soudcích, ovšem její postavení není „standardní“, protože věc byla přidělena senátu, který není k jejímu projednání oprávněn, a tak je problematické určit, který senát je k posouzení případného návrhu povolán, a pokud by mu takový senát vyhověl, nastala by situace, kdy by byla uložena povinnost zabývat se věcí „nepříslušnému“ senátu, čímž by došlo k dalšímu prohloubení zásahu do práva na zákonného soudce. Současně stěžovatelka poukázala na § 75 odst. 2 písm. b) zákona o Ústavním soudu s tím, že jsou naplněny důvody pro projednání její ústavní stížnosti, a to „komplexně všech v ní vznesených a spolu vzájemně souvisejících námitek“. Dle stěžovatelky by ústavní stížnost neměla být odmítnuta z důvodu stanoveného v § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť jak plyne z vyjádření k ústavní stížnosti, ustálená praxe je taková, že Nejvyšší soud návrhu na odklad vykonatelnosti buď vyhoví, nebo jej ignoruje, tedy bez jakékoliv účasti a bez jakéhokoliv informování navrhovatele ho posoudí jako nedůvodný, o čemž navrhovatele nezprávi a výsledek svých úvah zmíní v rozhodnutí o dovolání. Tato praxe je protiústavní, a pokud ústavní stížnost dává možnost zasáhnout a tuto praxi korigovat, zjevně přesahuje její vlastní zájmy.

15. V souvislosti s otázkou věcné opodstatněnosti ústavní stížnosti proti zásahu sub c) stěžovatelka uvedla, že návrhem na odložení vykonatelnosti je povinen se dovolací soud zabývat, přičemž musí dát ať již rozhodnutím, či jiným způsobem účastníkovi najevo, že tak učinil a s jakým výsledkem. Jestliže neshledá důvody pro odložení vykonatelnosti, zůstává účastník řízení po celé dovolací řízení, které trvá řadu měsíců i let, v nejistotě, zda se jeho návrhem zabýval. Dle stěžovatelky Nejvyšší soud může plnit řádně svou úlohu, když bude mít důvěru široké veřejnosti a když bude vůči účastníkům řízení postupovat transparentně a otevřeně, přičemž minimálním standardem, obrátí-li se na něj účastníci s takovým návrhem, musí být sdělení, že se jím zabýval a z jakých důvodů mu (ne)vyhověl. Zůstane-li návrh bez reakce, nelze než uzavřít, že je soud nečinný a že neplní mu svěřenou pravomoc spravedlivě, a včas rozhodovat o věcech, které mu byly předloženy. Potřeba přezkumu dané praxe plyne i z toho, že přístup jednotlivých senátů je různý, některé senáty o návrzích nerozhodují, jiné senáty odůvodňují to, že se k návrhu nevyjádřily, nadbytečností takového rozhodnutí z důvodu, že bylo o dovolání věcně rozhodnuto v nejkratším možném termínu. Současně stěžovatelka upozornila na to, že pokud obecné soudy postupují podle § 73 či 107 soudního řádu správního nebo podle § 248 o. s. ř., standardně vydávají i negativní rozhodnutí, stejně tak jsou vydávána taková rozhodnutí ve věcech předběžných opatření, která jsou co do své povahy a účelu srovnatelná. Odlišnou praxi Nejvyššího soudu nelze dle stěžovatelky nijak rozumně odůvodnit a ospravedlnit.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

16. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že směřuje-li ústavní stížnost proti zásahu pod bodem 1. a) a 1. b), jde o nepřipustný návrh podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

17. Z ustálené judikatury Ústavního soudu plyne, že jedním z pojmových znaků ústavní stížnosti, jakožto prostředku ochrany ústavně zaručených práv a svobod, je subsidiarita a s ní korespondující princip minimalizace zásahů Ústavního soudu do činnosti ostatních orgánů veřejné moci, včetně rozhodování obecných soudů. Ta se po procesní stránce projevuje v požadavku předchozího vyčerpání všech procesních prostředků, které zákon stěžovateli k ochraně jeho práva poskytuje (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu), a po stránce materiální v požadavku, aby Ústavní soud za účelem ochrany ústavně zaručených základních práv a svobod zasahoval až v okamžiku, kdy neexistují žádné jiné prostředky, kterými by mohl být protiústavní stav napraven. Ústavní stížností tak lze napadat pravomocná rozhodnutí, jimiž se řízení končí, nikoliv rozhodnutí „dílčí“, i když jsou sama o sobě pravomocná, tedy přestože proti nim byly všechny dostupné opravné prostředky vyčerpány. Ústavní soud sice některá taková „dílčí“ (procesní) rozhodnutí ústavněprávnímu přezkumu podrobuje, nicméně jde o postup výjimečný, jež se uplatní pouze ve specifických procesních situacích (viz stěžovatelkou zmíněný nálezn sp. zn. IV. ÚS 956/09, týkající se usnesení odvolacího soudu podle § 221 odst. 2 o. s. ř.).

18. V případě ústavních stížností směřujících proti rozhodnutí obecných soudů o námitce podjatosti Ústavní soud na straně jedné vzal v úvahu, že spravedlivému projednávání a rozhodování věci by odporovalo, jestliže by věc byla projednávána a rozhodnuta soudem, kterým projednávána a rozhodnuta být neměla, resp. kterému měla být odňata, na straně druhé však konstatoval, že bude-li mít stěžovatel v dalším průběhu řízení za to, že právě tak tomu v daném řízení pro nedostatek nestrannosti rozhodujících soudců bylo, či že rozhodnutí bylo vydáno soudci objektivně podjatými, nic nebude překážet, aby proti takovému rozhodnutí brojil v rámci soustavy obecných soudů opravnými prostředky, které mu právní řád dává k dispozici, a teprve po jejich vyčerpání, bude-li se nadále domnívat, že stav protiústavnosti napraven nebyl, a nedostalo se mu tak právní ochrany, může se domáhat zásahu Ústavního soudu (viz např. usnesení ze dne 28. 4. 2015 sp. zn. III. ÚS 785/15, ze dne 15. 10. 2012 sp. zn. I. ÚS 2169/12 nebo ze dne 30. 8. 2011 sp. zn. III. ÚS 2211/11).

19. Navíc nutno upozornit, že v posuzované věci ústavní stížnost nesměřuje proti soudnímu rozhodnutí, ale proti tzv. jinému zásahu veřejné moci, k němuž mělo dojít v soudním řízení tím, že věc byla přidělena soudnímu oddělení (senátu) 29 i konkrétním soudcům v tomto senátu takovým způsobem, jenž dle stěžovatelky neodpovídá pravidlům plynoucím z práva na zákonného soudce zakotveného v čl. 38 odst. 1 Listiny. Proti tzv. jinému zásahu je (obecně) ústavní stížnost přípustná pouze za předpokladu, že ke zhojení případného porušení základních práv či svobod nemůže dojít v dalším průběhu řízení buď proto, že právní řád neposkytuje v dané situaci žádný procesní prostředek nápravy, nebo proto, že pro povahu hrozící nebo již způsobené újmy na základních právech či svobodách nesnese poskytnutí takové ochrany odkladu. Jinými slovy, ústavní stížnost proti jinému zásahu orgánu veřejné moci je přípustná pouze tehdy, jestliže představuje aktuálně jedinou možnost, jak se stěžovatel může domoci

ochrany svých základních práv či svobod [viz např. nález ze dne 30. 11. 1995 sp. zn. III. ÚS 62/95 (N 78/4 SbNU 243), usnesení ze dne 24. 4. 2017 sp. zn. II. ÚS 755/17, bod 3, nálezy ze dne 23. 4. 2015 sp. zn. I. ÚS 1549/11, bod 52 (N 83/77 SbNU 197), ze dne 15. 2. 2012 sp. zn. I. ÚS 2427/11, bod 12 (N 33/64 SbNU 349), ze dne 28. 4. 2009 sp. zn. I. ÚS 536/06, část VI (N 100/53 SbNU 263), ze dne 10. 4. 2008 sp. zn. III. ÚS 685/06 (N 70/49 SbNU 51), jakož i usnesení ze dne 28. 8. 2002 sp. zn. IV. ÚS 233/02 (U 30/27 SbNU 337) a ze dne 1. 10. 1998 sp. zn. IV. ÚS 170/98 (U 55/12 SbNU 447)].

20. V souzené věci tvrzené porušení práva na zákonného soudce představuje námitku, kterou stěžovatelka může uplatnit i v dalším průběhu řízení před obecnými soudy (shodně viz usnesení ze dne 25. 7. 2017 sp. zn. II. ÚS 1767/17), konkrétně pak přímo v dovolacím řízení, přičemž povinností Nejvyššího soudu je případnou vadu napravit, eventuálně se s touto námitkou vypořádat v odůvodnění svého rozhodnutí. Pokud stěžovatelka bude mít – v případě pro ni nepříznivého „konečného“ rozhodnutí – za to, že řízení danou vadou trpí i nadále, může příslušné rozhodnutí napadnout ústavní stížností a v jejím rámci uvedenou námitku uplatnit. Dlužno dodat, že argumentace Nejvyššího soudu obsažená v jeho vyjádření k ústavní stížnosti, tedy že by se s postavením Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti, který není součástí soustavy soudů, neslučovalo, aby v probíhajícím soudním řízení přezkoumával jednotlivá procesní rozhodnutí, ale dokonce i jednotlivé procesní úkony, jak stěžovatelka požaduje, je zcela příléhavá, a naopak stěžovatelčina premisa, že by Ústavní soud měl od samého počátku soudního řízení „dohlížet“ na jeho ústavnost, je, jako bylo výše vysvětleno, chybná.

21. Ústavní stížnost je tak v této části „předčasná“, a vzhledem k tomu, že daný procesní úkon jakožto údajný tzv. jiný zásah nemůže být předmětem (samostatného) ústavněprávního přezkumu, je vyloučen postup podle § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Proto o této části ústavní stížnosti Ústavní soud nemůže rozhodnout jinak, než ji odmítnout jako nepřipustnou podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu.

22. Směřuje-li ústavní stížnost proti zásahu pod bodem 1. c), Ústavní soud, vycházející ze shodného tvrzení účastníků řízení, zjistil, že stěžovatelka nepodala návrh podle § 174a zákona o soudech a soudcích. Ten představuje procesní prostředek ochrany práv podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, a tudíž s ohledem na uvedené ustanovení je ústavní stížnost nepřipustná. Současně však Ústavní soud shledal, že v souzené věci je naplněn předpoklad přijetí ústavní stížnosti podle § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť otázce, kterou je třeba řešit, nechybí ústavněprávní rozměr, a výsledek daného řízení může mít dopad na právní postavení řady stávajících účastníků řízení před dovolacím soudem, a to v situaci, kdy s ohledem na dlouholetou neměnnou praxi, jdoucí dle všeho napříč všemi senáty, nelze očekávat, že by ve stěžovaném procesním postupu Nejvyššího soudu mohlo dojít k nějaké změně; to navíc vyvolává pochybnost, zda vůbec by v daném případě mohl být návrh na určení lhůty k provedení procesního úkonu považován za „efektivní“ procesní prostředek ochrany práva (byť obecně tomu tak nepochybně je).

23. Jde-li o ostatní procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem, ústavní stížnost v této části byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která měla být tvrzeným zásahem dotčena na svých ústavně zaručených základních právech; stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

24. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který není součástí soustavy soudů (srov. čl. 90 a čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu právo dozoru nad jejich rozhodovací činností; k takovému dozoru či kontrole je Ústavní soud oprávněn, jestliže obecné soudy svými rozhodnutími zasahují do ústavně zaručených základních práv a svobod jednotlivce, aniž by respektovaly hodnotový základ právního řádu daný ústavním pořádkem a mezinárodními závazky České republiky. Z tohoto důvodu Ústavní soud napadená soudní rozhodnutí přezkoumal (toliko) z pohledu porušení ústavně zaručených základních práv a svobod, jak je stěžovatelkou namítáno v ústavní stížnosti, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

25. Zásadní otázkou položenou v ústavní stížnosti je, zda lze z hlediska ústavnosti akceptovat postup Nejvyššího soudu, který k návrhu dovolatele vydává pouze „vyhovující“ usnesení o odkladu vykonatelnosti dovoláním napadeného rozhodnutí, a výslovně tedy rozhodne jen v případě, kdy takovému návrhu pro jeho důvodnost vyhoví, v opačném případě žádné („zamítavé“) rozhodnutí nevydává. Ústavní soud proto posoudil, zda taková interpretace a aplikace občanského soudního řádu Nejvyšším soudem (ale nejen tímto soudem) není zatížena tzv. kvalifikovanou vadou, tj. vadou mající za následek porušení ústavnosti. Tak tomu bývá, jak plyne z judikatury Ústavního soudu, zpravidla tehdy, jestliže obecné soudy nezohlední správně (či vůbec) dopad některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc, nebo se dopustí – z hlediska spravedlivého procesu – neakceptovatelné „libovůle“, spočívající buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, resp. který odpovídá všeobecně akceptovanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů [viz např. nálezn ze dne 25. 9. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 85/06 (N 148/46 SbNU 471)].

26. Stěžovatelka se v ústavní stížnosti dovolává svého práva na soudní ochranu, kdy má každý podle čl. 36 odst. 1 Listiny právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u soudu (či jiného orgánu), s čímž nutně koresponduje povinnost soudu o takovém právu (stanoveným postupem) rozhodnout, a to podle čl. 38 odst. 2 Listiny bez zbytečných průtahů. Jakou formu by mělo takové rozhodnutí mít (tedy zda písemnou, či ústní), ať se již jedná o vyhovění, či nikoli, a případně, jaké jsou jeho náležitosti, plyne z příslušného procesního předpisu, současně však je třeba mít na zřeteli požadavky, jež plynou z principů řádného procesu a kautel právního státu.

27. Nejvyšší soud dospěl k závěru (sub 11), že „negativní“ rozhodnutí není oprávněn, popř. povinen vydávat, vycházející zřejmě z gramatického výkladu § 243 o. s. ř., jakož i ze specifik daného institutu, konkrétně z toho, že jde jen o procesní rozhodnutí, kdy se o příslušném návrhu rozhoduje v jedné instanci, která je navíc v rámci soustavy soudů instancí poslední, a tak se požadavek na vydání rozhodnutí (a jeho odůvodnění) jeví jako „formalistický“, neboť jiný postup z hlediska právní ochrany dotčené osoby nemá žádný podstatný význam a Nejvyšší soud by jen zbytečně zatěžovalo.

28. Vedle toho se zde nabízí výkladová varianta, dle níž je třeba o předmětném návrhu rozhodnout zákonem předpokládaným způsobem, tj. usnesením podle § 167 a násl. ve spojení s § 243b o. s. ř., protože „nečinnost“ s fikcí negativního rozhodnutí je institutem

v právním řádu výjimečným, jenž by musel být v zákoně výslovně zakotven spolu se stanovením bližších podmínek pro „vydání“ takového rozhodnutí [srov. § 16 odst. 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže, či dříve platný § 57 odst. 2 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)], čemuž tak v tomto případě není.

29. Po posouzení této otázky dospěl Ústavní soud k závěru, že ustálenou praxi Nejvyššího soudu postavenou na první interpretační variantě je třeba pro její ústavní nekonformitu odmítnout. Ústavní soud si je vědom toho, že právní normy, na které je výše poukazováno, upravují postup správních orgánů, nadto ještě v situaci, kdy tyto rozhodují o merituu věci, zatímco v souzené věci jde o „pouhé“ procesní rozhodnutí. Nicméně i v případě procesních návrhů by mělo platit obecné pravidlo, vycházející z ústavního principu, dle něhož státní moc lze uplatňovat v mezích a způsobem, které zákon stanoví (čl. 2 odst. 3 Ústavy), že neupraví-li zákon jinak, o každém návrhu je třeba (výslovně) rozhodnout (srov. v obecné rovině nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 2916/16); na tom nic nemění, že se tak v soudní praxi někdy neděje, aniž by to vždy nutně představovalo porušení ústavnosti (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 3329/16). V posuzované věci má však Ústavní soud za to, že z daného požadavku nelze „slevit“, a to vzhledem k zásadnímu významu daného procesního prostředku v systému právní ochrany při rozhodování v rámci mimořádného opravného prostředku. Byť je totiž jeho působení pouze dočasné, jeho smyslem a účelem je zabránit zásadním a potenciálně nevratným následkům, jež na základě (vadného) pravomocného rozhodnutí, resp. v důsledku jeho výkonu mohou v právní sféře navrhovatele nastat, takže následné poskytnutí ochrany (ve věci samé) už nemusí mít žádný reálný význam.

30. Právě tento často zásadní význam z hlediska ochrany práv jednotlivců je důvodem, proč také Ústavní soud podrobuje tento typ rozhodnutí (tj. kterým je poskytována „jen“ dočasná právní ochrana) ústavněprávnímu přezkumu [viz nálezy ze dne 10. 11. 1999 sp. zn. II. ÚS 221/98 (N 158/16 SbNU 171), ze dne 18. 9. 2014 sp. zn. III. ÚS 2331/14 (N 172/74 SbNU 493), ze dne 23. 9. 2013 sp. zn. IV. ÚS 4468/12 (N 167/70 SbNU 553), ze dne 26. 4. 2005 sp. zn. II. ÚS 310/04 (N 93/37 SbNU 269)], byť jde o přezkum do určité míry omezený (viz např. usnesení ze dne 27. 3. 2013 sp. zn. I. ÚS 336/13, ze dne 12. 11. 2015 sp. zn. III. ÚS 3193/15 a ze dne 21. 2. 2017 sp. zn. II. ÚS 168/17).

31. Z ústavních kautel řádně vedeného soudního řízení lze tak v první řadě vyvodit, že nelze rozhodovat „omisivně“, nestanoví-li tak zákon tuto formu rozhodnutí výslovně, tzn. že Nejvyšší soud musí rozhodnout usnesením (§ 167 odst. 1 o. s. ř.), jehož písemné vyhotovení bude obsahovat předepsané náležitosti (srov. § 169 o. s. ř.) a které bude doručeno účastníkům řízení (§ 168 odst. 2 o. s. ř.). Dále pak je třeba, aby toto „negativní“ usnesení (srov. sub 32 a 34) obsahovalo řádné odůvodnění, neboť jde o rozhodnutí, které může mít, jak bylo výše uvedeno, z hlediska soudní ochrany práv navrhovatele podstatný význam. Tak je tomu právě v posuzovaném případě, takže by (již jen) s ohledem na povahu věci nebyly splněny podmínky ustanovení § 168 odst. 2 věty druhé o. s. ř., nadto by šlo o věc očividně složitou, přičemž ze samotného soudního spisu by bylo sotva možno vyvodit, jaké důvody vedly Nejvyšší soud právě k danému „rozhodnutí“.

32. Ústavní soud v této souvislosti považuje za vhodné podotknout, že i v případě, kdy Nejvyšší soud vykonatelnost rozhodnutí odloží, mělo by být stran odůvodnění

postupováno obdobně (§ 168 odst. 2 věta první o. s. ř.). Ani zde není požadavek na odůvodnění projevem nějakého „přepjatého formalizmu“. Ostatně obdobně danou povinnost vyvodil Ústavní soud za určitých okolností i v případě, kdy soud usnesením rozhodl o věcné příslušnosti podle § 104a o. s. ř., ač občanský soudní řád v citovaném ustanovení výslovně uvádí, že takové usnesení odůvodňovat není třeba [viz např. náleze ze dne 19. 12. 2011 sp. zn. I. ÚS 59/11 (N 216/63 SbNU 479)]. Konečně Ústavní soud sice neshledal protiústavní právní úpravu, podle níž není třeba odůvodňovat (co do své povahy obdobné) usnesení o nařízení předběžného opatření (viz již zmíněné usnesení sp. zn. I. ÚS 336/13), to však v situaci, kdy předběžným opatřením dotčený stěžovatel měl možnost se efektivně bránit odvoláním a zdůvodnění nařízení předběžného opatření se mu mohlo dostat (a dostalo) ze strany odvolacího soudu. Tato možnost však v případě postupu podle § 243 o. s. ř. dána není.

33. Není třeba připomínat význam požadavku na řádné (tj. srozumitelné a racionální) odůvodnění soudního rozhodnutí coby prostředku ochrany před libovůlí v rozhodovacím procesu orgánů veřejné moci a zvláště obecných soudů [viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), ze dne 26. 9. 1996 sp. zn. III. ÚS 176/96 (N 89/6 SbNU 151), ze dne 9. 7. 1998 sp. zn. III. ÚS 206/98 (N 80/11 SbNU 231) a ze dne 11. 2. 2004 sp. zn. Pl. ÚS 1/03 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.)]. Ústavní soud je nicméně přesvědčen, že Nejvyšší soud přistupuje k návrhům na odklad vykonatelnosti s náležitou pečlivostí, byť tak nečiní výslovně, nicméně jeho rozhodování, ač může být věcně správné, se pak nutně může jevit netransparentním. Důsledkem mohou být různé spekulace, což zbytečně podkopává důvěru občanů v právo a ústavní instituce. Nadto takové rozhodování nelze podrobit kontrole účastníky či veřejností ani z hlediska dodržení jednoho se zásadních principů spravedlivého procesu, tj. povinnosti soudu rozhodnout bez zbytečných průtahů, resp. v přiměřené lhůtě (čl. 38 odst. 2 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), neboť navrhovatel se bez dalšího nedozví, zda (a případně kdy) Nejvyšší soud o jeho návrhu rozhodl.

34. Jde-li o samotnou lhůtu, ve které je Nejvyšší soud povinen rozhodnout, § 243 o. s. ř. sice v tomto ohledu nic konkrétního nestanovuje (na rozdíl od § 73 odst. 4 s. ř. s.), není to však podstatné, neboť tuto lhůtu lze vyvodit z kautel řádně vedeného soudního řízení, tedy že obecné soudy musí postupovat tak, aby zajistily efektivní, tedy také včasnou ochranu práv subjektu, který o to stanoveným postupem požádá, což zpravidla bude, s ohledem na to, co je smyslem a účelem daného právního institutu, znamenat, že Nejvyšší soud má povinnost rozhodnout bez zbytečného odkladu, popř. i neprodleně. Ovšem jsou-li splněny důvody pro odmítnutí dovolání či pro zastavení dovolacího řízení (§ 243c o. s. ř.), není „projednatelný“ ani návrh na odklad vykonatelnosti dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu, protože jde o návrh akcesorický. Vzhledem k tomu lze akceptovat takový postup, kdy o návrhu na odklad vykonatelnosti Nejvyšší soud rozhodne spolu s dovoláním, aniž by se zabýval důvody, pro které je jeho vydání navrhováno, to však za předpokladu, že se tak stane ve lhůtě přiměřené pro samotné rozhodnutí o návrhu na odložení výkonu rozhodnutí. Stejně tak nelze nic namítat proti tomu, kdy Nejvyšší soud ve stejné lhůtě projedná dovolání meritorně.

35. S ohledem na výše popsané porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu a řádně vedené soudní řízení, zaručeného čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, Ústavní soud ústavní stížnosti (v této její části) vyhověl a Nejvyššímu soudu podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu zakázal, aby v daném „jiném zásahu“

pokračoval. Takto rozhodl bez ústního jednání, neboť od něho nebylo možno očekávat další objasnění věci (§ 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

36. Jde-li o stěžovatelčin návrh, aby jí Ústavní soud přiznal náhradu nákladů řízení (§ 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu), tento postup představuje výjimku z pravidla, že si každý (účastník či vedlejší účastník) hraří náklady řízení před Ústavním soudem sám, přičemž stěžovatelka žádné tomu odpovídající důvody neuvedla, a ani Ústavní soud žádné neshledal.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. srpna 2017

Jan Filip
předseda senátu